

Byggnadsinventering – gamla och nyare bostadshus med högt bevarandevärde

 Bärfendal Munkedal Svarteborg Sörbygden Valbo Ryr

Kort beskrivning Munkedals Herrgård Blå	
Socken Foss	Fastighetsbeteckning Munkedal 1:?
Byggnadsår/Tidsperiod 1823	Adress Sörbygdsvägen
Arkitekt	Byggmästare Byggherre: Herman Julius Nordberg
☐ Torp/Soldattorp	☐ "Per Albin"-torp
☐ Enkelhus	☐ Funkishus
☐ Dubbelhus	☐ Typhus från brukets typritningar
☐ Gård/gårdsmiljö	☐ 1950-1970-talsvilla
☐ Mangårdsbyggnad	☐ Flerfamiljshus
☒ Herrgård	☐ Barnrikehus
☐ Prästgård	☐ Sommarhus/Fritidshus
☐ Slott	☐ Gästgivaregård
☐ Stenhus	☐ Banvaktarstugor
☐ Skolhus	☐ Annat
<p>Beskrivning av byggnad (utseende, material, konstruktion, kulör, fönster, tak, skorsten, sockel etc.)</p> <p>Byggnaden är en typisk herrgårdsbyggnad ursprungligen av typen Salsbyggnad. Den är byggd av timmer på en gammal grund från dess föregångare. Taket är av mansardtyp täckt av skiffer sedan omkring 1945?.</p> <p>I den ursprungliga byggnadens båda gavlar byggdes det till två flyglar som en förlängning av byggnaden. I den västra tillbyggnaden finns en källare. Här var den första värmepannan placerad med tillhörande koksförråd. Troligen skedde detta på 1930-talet och den ersattes av en separat värmepanna i intilliggande uthus omkring 1955.</p> <p>Sockeln är av natursten och väggarna klädda med stående panel.</p>	

Tidstypiska stildrag och detaljer av särskilt intresse

Utseendet har varierat något sedan tillkomsten. På 1930-talet(?) byggdes den ståtliga verandan om till sitt nuvarande utseende.

Skorstenarna har en rombisk dekoration. Ogifta döttrar? Karl-Arne återkommer.

Berättelser, användningsområde etc.

Herrgården uppfördes som bostad åt chefen/ägaren till det som något senare blev Munkedals Manufacturverk, ofta benämnd "Gamla bruket". Herman Julius Nordberg köpte denna verksamhet av sin far Niklas Herman år 1819. Fyra år senare år 1823 lät han bygga en ny bostad åt sig. Den sägs ha byggts på grunden till en tidigare byggnad som kanske har stått där sedan 1600-talet. Den borstaden är Munkedals herrgård. Själva gården Munkedal är ett gammalt klosterhemman som tillhörde munkarna på Dragsmarks kloster. Det finns dock inga bevis för att det någonsin har bott några munkar på platsen, men gamla kartor visar att det funnits ganska avancerades trädgårdsskapelser på det intilliggande hemmanet Skällröd, som också det var ett klosterhemman. Detta kan betyda att munkarna uppehöll sig här vissa . tider. De två närmast liggande husen var kontorslokaler och där bodde tidvis också personal. De uppfördes på 1830- och 40 talen.

När Herman Julius Nordberg bott på Herrgården i 19 år sålde han Manufacturverket , som då övertogs av Gustav Åke Belfrage(1798-1868) och flyttar själv till Lilla Foss. Året var 1842 och ett år senare delar Belfrage ägandet av Munkedal med sin broder, bergsingenjören J A K Belfrage. Båda bröderna bosätter sig på Herrgården som byggs om för ändamålet. Änkan efter JAK Belfrage bor kvar på herrgården till 1857. Hilmer Schiller övertar bruket 1858 och flyttar till Munkedals herrgård och 1868 säljer han bruk och lantegendom till sin broder Gert Schiller som flyttar till Munkedal. Detta ägan de blev kortvarigt eftersom det år 1871 bildade Munkedals AB köpte hela Munkedals Manufacturverk med byggnader och mark. Här skulle byggas ett pappersbruk. Herrgården med tillhörande annex kom säkerligen väl till pass som både kontor och tillfällig bostad. I början bodde VD för Munkedals AB i Uddevalla. Det är först när Albert Carlander blev brukets tredje VD som herrgården åter togs i bruk som bostad. Detta skedde 1888.

1889-1917

Albert Carlander (1851-1922). Han var tidigare sedan åtta år tillbaka kontorschef i Uddevalla och den förste VD'n som bodde i Munkedal. Han beskrevs som utpräglad individualist, färgstark personlighet och till brädden fylld av nya idéer

och han räknas till förgrundsfigurerna inom svensk pappersindustri. Det mesta han företog sig tycks ha färgats av hans fyndighet, och den kritik han inte sällan väckte kunde han bemöta med bästa humör och en jovialisk charm.

Epoken Olof Bild

Under den tid som Olof Bild var VD på Munkedals AB dvs. 1917 -1943, byggdes huset om Man höjde taket, så att de tidigare flyglarna fick samma brutna mansardtak som den gamla byggnaden. Trädgården byggdes ut med vackra rosenrabatter och en ny ladugård byggdes. I trädgården byggdes ett underjordiskt skyddsrum och i den s.k. parken fanns det en tennisbana samt en liten vacker lekstuga som stått på platsen tills för några år sedan. För att alltid kunna förse herrgården med färska grönsaker och blommor fanns en särskild trädgårdsmästare och separat växthus invid kraftkanalen.

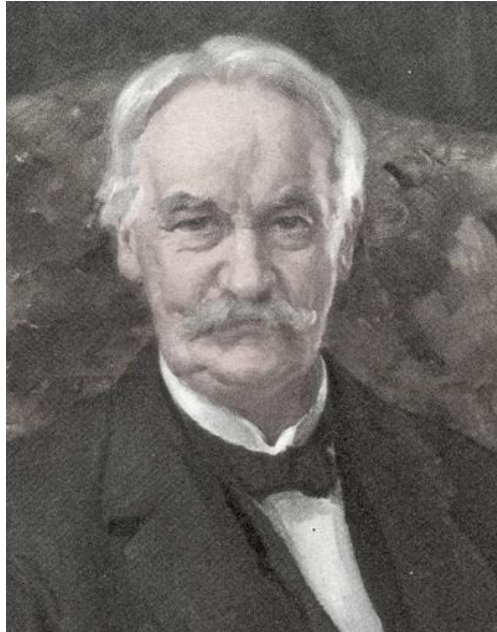
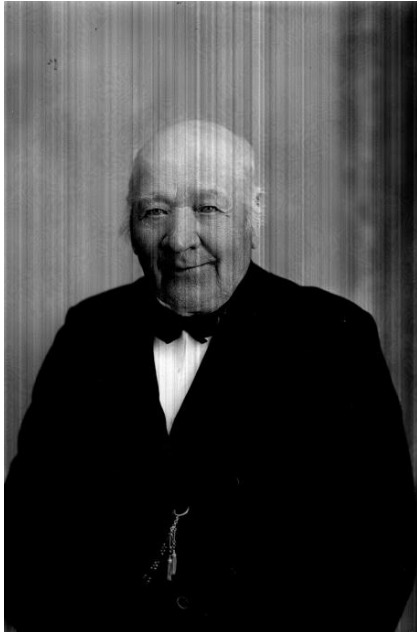
När Olof Bild efter en tids sjukdom dog köptes Munkedals AB av skeppsredare Haakon Onstad som vid den tiden bodde på Holma i Brastad. Han flyttade in på herrgården omkring 1945 efter det att fru Bildt och barnen flyttat ut. Med Haakon Onstad som ägare fylldes Munkedals Herrgård med mycket vacker konst signerat av bl.a. Munck, Matisse, Renoir och Picasso. En vacker silversamling prydde matsalen och ett skåp med gammalt porslin fanns i en av salongerna. Skåpet hade Axel Von Ferens fått som gåva av den franska drottningen Marie Antoinette efter han hjälpte den att försöka fly ut Frankrike efter franska revolutionen.

Haakon med familj bodde alltmera på andra platser är Munkedals och 1967 blev Göran Langenskiöld VD och flyttade in på Munkedals herrgård. Här bodde av han med sin familj liksom Haakon Onstad gjort med sin familj. Huset användes både som privatbostad och representationsvåning. Många viktiga middagar hölls i detta hus liksom att det användes tillsammans med affärskollegor.

Göran Langenskiöld både hör till omkring 1985 och sedan dess har Munkedals Herrgård endast använts som representationsvåning. På senare tid även öppet för allmänheten som kunde hyra för privata middagar. Julbord har serverats i flera år och från januari 2016 drivs det av krögarparet Elisabeth och Pelle xxxxx Ägare är dock Munkedals Skog AB ett bolag o Arctic paperkoncernen.

Ägare genom tiderna

Se ovan

Göran Langenskiöld VD till 1999 och den sista som hade Herrgården som sitt hem

Ritningar

Övrigt (t.ex. intressanta byggnader i närmiljön att vidare studera)

Vandrarhemmet, mässen, hotellet eller chaufförsbostaden – den har haft många namn.
Ursprungligen

byggd 1834 som kontor för Munkedals Manufacturverk.

"Fågelboet" – den byggnad som finns i anslutning till den östra gaveln. Flyttad från Dalsland 1842. Använd först som kontor, bostad till Herman Vogel (därav namnet) och telegraf. Numera gästrum.

Garaget

Fanns 1945. Användes som garage för Brukets tjänstebilar som kördes av dess chaufförer och tillika en reparationsverkstad för andra tjänstebilar och tjänstemännens privatbilar.

Kuskbostaden låg nära ladugården och byggdes troligen omkring 1900. Numera riven på 1990-talet. Den inrymde två bostäder, från början bl.a. för kusken och senare för chaufförerna.

Tvättstuga låg nere vid älven uppströms bron. Numera riven

Inventerare

Sverker Balksten, Kristin Balksten

Källor

Munkedals hembygdsförenings arkiv

Fotografier (gamla)

1870-tal?

1950-tal

1800-tal

Foto: Selma Sahlberg

Ange om möjligt fotograf, källa och årtal

Fotografier (nya)

Ange fotograf, datum